

Irena Marija Norkaitienė (1943–2023)

Nuotr. iš Vokiečių filologijos katedros archyvo

Ireną Mariją Norkaitienę mena daugelis Filologijos fakulteto dėstytojų ir darbuotojų, ją kaip dėstytoją prisimena ir didelis buvusių studentų būrys, tiek germanistų, tiek ir kitų specialybių studentų, kuriuos ji, dirbdama Užsienio kalbų institute, mokė vokiečių kalbos. Atsišveikindami prisimename Irenos Marijos Norkaitienės gyvenimo faktus, įvykius, susijungusius į viso gyvenimo liniją, taip pat parengtas knygas – vokiečių kalbos gramatikas.

Irena Marija Norkaitienė gimė 1943 m. birželio 10 d. Šakių raj. Sudargo kaime. Mokyklą baigė Jurbarko mieste. Po to įstojo į Vokiečių kalbos specialybę Vilniaus universiteto Filologijos fakultete. Studijų metu dalyvavo universiteto ansamblyje, dainavo jo chore.

Irenos Marijos Norkaitienės šeima buvo muzikali, tėvas buvo vargonininkas, keturi broliai dainavo choruose. Mėgo skaityti knygas, lankytis teatre.

Po studijų iki 1965 m. dirbo Vilniaus universiteto archyve. 1966 metų pradžioje, po santuokos su Lietuvos tremtiniu, išvyko į Sibirą, Barnaulo miestą, kur gyveno septynerius metus iki vyro reabilitacijos. Ten dirbo Barnaulo miesto Pedagoginiame institute vokiečių kalbos dėstytoja. Barnaule gimė dukra Edita. 1973 m. su šeima grįžo į Lietuvą. Tais pačiais metais Vilniaus universiteto Filologijos fakultete pradėjo dirbti vokiečių kalbos dėstytoja.

1978 metais įstojo į doktorantūrą Maskvos M. Lomonosovo valstybiniame universitete. Čia rašė daktaro disertaciją „Vidurinėsios vokiečių aukštaičių kalbos kopuliatyvinių veiksmažodžių paradigminių ir sintagminių ypatybių tyrinėjimas“, kurią apgynė 1982 m. ir įgijo humanitarinių mokslų daktaro laipsnį. Grįžusi į Lietuvą Vilniaus universitete toliau dėstė vokiečių kalbą, iš pradžių Humanitarinių mokslų vokiečių kalbos katedroje, o nuo 1991 m. – Vokiečių filologijos katedroje. Ėjo profesorės pareigas. Dvi kadencijas, iki 2007 m., dirbo Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto studijų prodekanė. Nuo

1997 m. iki 2009 m. buvo Vilniaus universiteto mokslo darbų „Kalbotyra: Germanų ir romanų studijos“ atsakingoji redaktorė, parengė publikacijų (Norkaitienė 2005; 2007; 2009). Kaip atsakingoji redaktorė išleido 16 trečiojo tomo sąsiuvinį (nuo 45 iki 60), permainų metais išlaikė šių mokslo darbų periodiškumą. Nuo 2006 m. reguliariai buvo leidžiamas tik šis, trečiasis, germanų ir romanų studijoms skirtas „Kalbotyros“ tomas, kuris 2013 m. peraugo į šiądieninį „Kalbotyros“ žurnalą.

Dirbdama Vokiečių filologijos katedros profesore studentams germanistams dėstė vokiečių kalbos istoriją, vokiečių kalbos gramatiką, vedė specialybės seminarus. Vadovavo Justinos Daunorienės (Nutautaitės) daktaro disertacijai „Refleksyvumas vokiečių kalboje: istorinės raidos duomenimis paremtas tyrimas“, kuri 2011 m. buvo apginta Vilniaus universitete.

Irena Marija Norkaitienė parengė ir išleido ne vieną vokiečių kalbos vadovėlį. Aktyviai bendradarbiavo su vokiečių kalbos mokytojais, buvo Lietuvos vokiečių kalbos mokytojų asociacijos garbės narė, parengė *Vokiečių kalbos vadovėlį 12 klasei* (1996), kurio pasirodė keli leidimai. Studentams germanistams vokiečių kalba parašė vokiečių kalbos priešistorės ir istorijos dviejų dalių mokymo priemonę „Vorgeschichte und Geschichte des Deutschen“. Pirmoji dalis, pasirodžiusi 2010 m., skirta vokiečių kalbos priešistorėi, o antroji, 2011 m. – vokiečių kalbos istorijai. Autorė, pristatydama vokiečių kalbos istorijos vadovėlį, tekste tituliname puslapyje rašė: „Ši studijų knyga gvildena vokiečių kalbos istorinės raidos klausimus, pradedant senosios vokiečių aukštaičių kalbos laikotarpiu, kai atsirado seniausieji vokiečių kalbos rašytiniai šaltiniai, einant prie vidurinės ir ankstyvosios naujosios vokiečių kalbos aprašymo. Supažindinama, iš kur atsirado vokiečių kalba, vokiečių tauta ir vokiečių valstybė. Knygoje aptariama įvairių vokiečių kalbos raidos epochų dialektai, raštija, žodynas, garsinė, gramatinė sistema bei senųjų ir naujesniųjų vokiškų tekstų sintaksinės ypatybės.“ (Norkaitienė 2011) Mokymo priemonėje po kiekvieno skyriaus suformuluotos užduotys, pateikiamos įvairių epochų tekstų ištraukos, leidžiančios lyginti skirtingų epochų tekstus, pastebėti jų struktūros ir gramatikos ypatumus, bendrybes ir skirtumus.

Irena Marija Norkaitienė daug dėmesio skyrė vokiečių kalbos populiarinimui Lietuvoje, lietuvių kalba parengė kelias skirtingas praktinės vokiečių kalbos gramatikos knygas. Šių knygų pasirodė ne vienas leidimas ir tai liudija jų populiarumą. Minties leidykloje išleista *Vokiečių kalbos praktinė gramatika*, pirmas leidimas pasirodė 1994, vėliau ji buvo išleista ir 1996, 2002, 2004 metais. Gramatika apima vokiečių kalbos morfologiją bei sintaksę, parašyta glaustai ir suprantamai, skiriama kiekvienam moksleiviui, studentui ir visiems, besidomintiems vokiečių kalba. Irena Marija Norkaitienė taip pat parengė vokiečių kalba išleistos gramatikos *Der kleine Duden. Deutsche Grammatik* lietuviškąjį variantą, kuris pasirodė 1999 m. Ši knyga naudinga visiems norintiems susipažinti su

vokiečių kalbos gramatikos aprašu, joje pateikiamas ir dvikalbis gramatikos terminų sąrašas. *Vokiečių kalbos gramatika A1–B2* – tai dar vienas Irenos Marijos Norkaitienės parengtas sisteminis gramatikos kursas, skirtas moksleiviams ir studentams, besimokantiems vokiečių kalbos; jį 2014 išleido leidykla Šviesa.

2023 m. vasaros pradžioje dar sveikinome Ireną Mariją Norkaitienę su gražiu 80 metų jubiliejumi, ir ji atsakydama kolegėms ir kolegoms iš Vilniaus universiteto Vokiečių filologijos katedros palinkėjo įkvėpimo prasmingiems darbams, o rudenį sutikome jau atsiseikindami su buvusia kolege, dėstytoja. Prisimename Irenos aktyvumą, dėmesį detalėms, reiklumą ir kartu didelį palaikymą studentams ir studentėms, nuoširdumą ir draugiškumą.

Literatūra

- Hoberg, Rudolf, Ursula Hoberg. 1999. *Der kleine Duden. Deutsche Grammatik. Vokiečių kalbos gramatika*. Lietuvišką gramatikos variantą parengė Irena Marija Norkaitienė. Vilnius: Mintis.
- Norkaitienė, Irena Marija. 1994. *Vokiečių kalbos praktinė gramatika*. Vilnius: Mintis.
- Norkaitienė, Irena Marija. 1996. *Vokiečių kalbos vadovėlis 12 klasei*. Vilnius: Amžius.
- Norkaitienė, Irena Marija. 2005. Über die Verben als Ausdrucksmittel der Modalität im Deutschen und Litauischen. *Kalbotyra* 55 (3), 69–73.
- Norkaitienė, Irena Marija. 2007. Semantik und Verwendung des deutschen Verbs *scheinen* aus historischer Sicht: eine kontrastive Untersuchung. *Kalbotyra* 57 (3), 196–203.
- Norkaitienė, Irena Marija. 2009. Semantische und formale Eigenschaften des litauischen partizipialen Systems im Vergleich zum Deutschen. *Kalbotyra* 60 (3), 57–65.
- Norkaitienė, Irena Marija. 2010. *Vorgeschichte und Geschichte des Deutschen. Teil 1: Vorgeschichte der deutschen Sprache*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Norkaitienė, Irena Marija. 2011. *Vorgeschichte und Geschichte des Deutschen. Teil 2: Geschichte der deutschen Sprache*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Norkaitienė, Irena Marija. 2014. *Vokiečių kalbos gramatika A1–B2*. Kaunas: Šviesa.

Vaiva Žeimantienė
Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto
Baltijos kalbų ir kultūrų instituto
Vokiečių filologijos katedra